FAMILIE-/ARVERET - SOMMEREKSAMEN 2003

Opgave 1

Bo og Asger lod i april 1999 efter kort tids samliv deres forhold registrere. Da Bo efter nogle meget hasarderede aktiespekulationer, hvor han til Asgers store fortrydelse havde tabt over 300.000 kr., ingen værdier havde af betydning, oprettede de den 3. maj 2000 en ægtepagt, hvorefter hver af parternes eksisterende formue skulle være skilsmissesæreje, hvorimod fremtidige erhvervelser skulle være fælleseje.

Begge havde ret gode indtægter, og de købte den 14. maj 2000 – da de helt uventet fik mulighed for det – dagen efter ægtepagtens anmeldelse til tinglysning en liebhaverejendom i lige sameje. De erlagde den 21. maj 2000 hver ½ af udbetalingen, som var på i alt 300.000 kr. Asger havde sin del af udbetalingen fra en i 1998 erhvervet arv, mens Bos del af udbetalingen blev finansieret ved et banklån på 150.000 kr., der blev optaget den 21. maj 2000. Den 23. maj 2000 blev ægtepagten tinglyst.

De flyttede ind i ejendommen den 1. august 2000, efter at have aftalt, at de hver skulle bidrage til de fælles udgifter vedrørende ejendommen med halvdelen.

Bo havde svært ved at få sin økonomi til at hænge sammen, da han skulle afdrage sit banklån og i øvrigt ikke kunne holde på penge. Han lånte derfor ofte Asgers kontokort til stormagasinet Salling, hvor han jævnligt købte både tøj og madvarer. Asger betalte løbende af på kontoen i overensstemmelse med sin aftale med Salling. Bo betalte af og til Asger nogle hundrede kroner til hjælp på afdragene på kontoen, og han betalte jævnligt også andre fælles mindre udgifter.

Efter at have boet i huset i nogle måneder blev Bo og Asger enige om, at det trængte til renovering af vinduer og tag og til isolering. Istandsættelsen beløb sig til 400.000 kr., men en ejendomsmægler vurderede, at ejendommen ville stige tilsvarende i værdi. Da Bo kun kunne få forhøjet sit banklån med 100.000 kr., betalte Asger de resterende 300.000 kr. til istandsættelsen med penge, som han havde fra sit tidligere ægteskab.

Da indkøbene over Salling-kontoen efter Asgers mening i efteråret 2002 tog overhånd, bad han den 1. december 2002 Bo om at indskrænke sine indkøb over kontoen. Alligevel købte Bo over kontoen i julen 2002 havemøbler for 16.400 kr., lige som han over kontoen foretog alle madindkøb til julen for 1.100 kr. Efter aftale den 1. februar 2003

med Bo meddelte Asger samme dag skriftligt Salling, at han fremover ikke ville betale andet for Bo end indkøb af mad og vin og maksimalt for 800 kr. pr. måned. Ved skrivelse af 4. marts 2003 meddelte Salling, at man ikke kunne være behjælpelige med en sådan ordning. Da kontoudtoget vedrørende februar måned 2003 senere viste, at Bo havde købt madvarer for 900 kr. og tøj til sig selv for 1.200 kr., var Asgers tålmodighed brugt op. Han ville ikke betale Sallings tilgodehavende opstået efter 1. december 2002, men betalte alle indkøb foretaget før 1. december 2002.

Hvem hæfter over for Salling for de efter 1. december 2002 foretagne indkøb på i alt 19.600 kr.?

Den 1. maj 2003 blev parterne separeret. De 19.600 kr. på Salling-kontoen var ikke betalt. Havemøblerne blev vurderet til 8.000 kr. Friværdien i ejendommen var 760.000 kr. – parterne havde af deres løbende indtægter i overensstemmelse med deres aftale afdraget prioritetsgælden med i alt 60.000 kr. På Bos banklån skyldes 234.000 kr. Asger havde 90.000 kr. Beløbet var opsparet af hans løbende indtægt i løbet af de seneste to år. Bortset fra deres indbyrdes mellemværender var der ikke yderligere aktiver og passiver.

Hvordan skal boet kvantitativt opgøres, og parternes samlede mellemværende afregnes, når begge ønsker mest muligt og ønsker en fuldstændig afregning?

Løsningsvejledning til opgave 1

Hæftelsen overfor Salling*:
Asger hæfter over for Salling som kontohaver.

Bo hæfter over for Salling, i det omfang købene er omfattet af RVL § 11 – dog er registrerede partnere ikke omfattet af § 11, stk. 1, 2. pkt., om hustruens køb til fyldestgørelse af sine særlige behov, da bestemmelsen er kønsbestemt (jf. PSL § 4, stk. 3). Bo hæfter derfor for juleindkøbene for 1.100 kr. og for de 900 kr. til mad, idet begge er indkøb til fyldestgørelse af den daglige husholdnings fornødenheder, men ikke for tøjindkøbene. Havemøblerne falder uden for § 11.

* (Opgaven skal løses på baggrund af familieretspensum. De særlige regler om hæftelsesbegrænsninger i betalingsmiddelloven formodes studenterne ikke at kende. I opgaven gives heller ikke tilstrækkelige oplysninger til at kunne anvende betalingsmiddellovens regler.

Studenterne forventes heller ikke at gå dybere ind i de almindelige fuldmagtsregler i forhold til hæftelsen over for Salling. Det må også anses for rigtigt, hvis studenterne anvender de alm. fuldmagtsregler til at konkludere, at skrivelsen af 1.2.2003 bringer Salling i ond tro med den virkning, at Asger ikke hæfter som kontohaver for alle Bos køb i februar 2003, men kun for de 800 kr., han skriver, han vil betale. Asger hæfter i givet fald efter RVL § 11 for de resterende 100 kr. vedr. madindkøb, men ikke for de 1.200 kr. vedr. Bos tøj, da der er tale om registrerede partnere. I det omfang Asger ikke hæfter som kontohaver for købene i februar, hæfter Bo som den disponerende).

Litteratur: Familieret 1996 s, 176-77, 448-56, 460-62.

Formueordningen:
Ægtepagten – der materielt og formelt er gyldig – må fortolkes på den måde, at skilsmissesærejet, jf. RVL § 28, stk. 1, nr. 1, udelukkende omfatter de på *aftaletidspunktet* eksisterende formuer – og surrogater herfor, jf. RVL § 28, stk. 3 – og "fremtidige erhvervelser" betyder fremtidige i forhold til aftaletidspunktet. Der er ikke belæg for, at ægtepagten også har henblik på erhvervelsen af ejendommen, som de uventet fik mulighed for at købe.

Litteratur: Familieret 1996 s. 356, 359, 365, 369, 387, 402, 405, 408.

Ejendommen og banklånet:
Asgers ½ af ejendommen er skilsmissesæreje – den er et surrogat og ikke en fremtidig erhvervelse – idet udbetalingen (og de af ham i ejendommen indskudte midler) er erlagt af skilsmissesærejemidler.

Bos ½ af ejendommen er lånefinansieret – og købt efter ægtepagtens oprettelse – og er derfor ikke et skilsmissesærejesurrogat, men en fremtidig erhvervelse. Ejendomsanparten og banklånet er derfor fælleseje.

Litteratur: Familieret 1996 s. 350, 380, 387-88.

Tabet på aktiespekulationerne:
Tabet på de 300.000 kr. fra de hasarderede aktiespekulationer udløser ikke noget vederlagskrav, idet dispositionen på grund af den oprettede ægtepagt ikke har formindsket Asgers boslodskrav. Aftalen gør Bos – såvel som Asgers – formue til skilsmissesæreje. Den er formentlig oprettet, netop for at alene Bo skal bære tabet.

Litteratur: Familieret 1996 s. 418-19.

Asgers betaling af 300.000 kr.:
Asgers betaling af 300.000 kr. af de i alt 400.000 kr., som moderniseringen af ejendommen kostede, må medføre, at han har krav på 100.000 kr. fra Bo, idet det efter aftalen om ejendommens udgifter må være klart, at hver som udgangspunkt skulle betale ½, altså 200.000 kr. Der er ikke tale om en ydelse omfattet af RVL § 2, idet der er tale om et enkeltstående større beløb. Om man i øvrigt vil karakterisere overførslen på de 100.000 kr. som lån, som gave der er ugyldig på grund af manglende ægtepagt, eller som en overførsel der giver Asger et krav efter almindelige formueretlige regler – kravet på værdistigningen i Bos ½ – er uden betydning, idet Asger i alle tilfælde får et krav på 100.000 kr. Kravet er et passiv i Bos fælleseje, da det knytter sig til hans del af ejendommen, men et aktiv i Asgers skilsmissesæreje som surrogat for de af ham indskudte skilsmissesærejemidler.

Litteratur: Familieret s. 289-92, 598.

Afdrag på prioritetsgæld – vederlagskrav:
Begge har med løbende indtægter/fremtidige erhvervelser, altså med fælleseje, nedbragt prioritetsgælden med hver 30.000 kr. Da Asgers ½ af ejendommen er skilsmissesæreje, udløser afdragsbetalingen et vederlagskrav efter RVL § 23, stk. 2, til fordel for Bo, jf. U 1998.505 V.

Litteratur: Familieret 1996 s. 423-24.

Sallingkøbene:

A. Hvis er gælden og havemøblerne – det indbyrdes forhold?
Havemøblerne: I det indbyrdes forhold skal Bo – som den disponerende – betale for havemøblerne. Asger har tidligere accepteret over kontoen at betale indkøb af mad og tøj, men der er ikke oplysninger, der tyder på, at han udtrykkeligt eller stiltiende har accepteret at skulle betale havemøbler for 16.400 kr. Da han umiddelbart før indkøbene har bedt Bo om at indskrænke sine indkøb over kontoen, har Bo under alle omstændigheder ikke været berettiget til at købe møblerne for Asgers regning. Havemøblerne er derfor Bos.

Juleindkøb: Det må lægges til grund, at Asger indtil 1. februar 2003 havde accepteret en ordning, hvorefter han betalte de af Bo løbende foretagne indkøb i Salling af mad og tøj. Asger skal derfor betale for juleindkøbene.

Mad og tøj købt i februar 2003: Denne ordning ophører imidlertid ved Bo og Asgers aftale af 1. februar 2003, men Asger havde accepteret fremover at betale op til 800 kr. pr. måned for madindkøb, så han skal betale 800 kr. af de 900 kr. Bo skal betale tøjindkøbene for 1.200 kr. samt de resterende 100 kr. for madindkøb.

Litteratur: Familieret 1996 s. 456, 458-63.

B. Hvilken status har gælden og havemøblerne.
Alle Bos gældsposter vedrørende Sallingkøbene er fælleseje, og havemøblerne er som en fremtidig erhvervelse fælleseje.

Asgers skilsmissesæreje er udelukkende placeret i ejendommen og fremtidige erhvervelser skulle ifølge ægtepagten være fælleseje. Ny gæld, der som her *ikke* knytter sig til bestemte aktiver, må derfor formentlig anses for fælleseje. (Resultatet er dog ikke utvivlsomt. Muligvis bør Asgers del af gælden belaste skilsmissesærejet og fællesejet forholdsmæssigt).

Litteratur: Familieret 1996 s. 380, 598-600, 602.

Asgers opsparing:
Opsparingen er foretaget af løbende indtægter efter ægtepagtens oprettelse og er fælleseje.

FSKL § 65 a:
Da Asger hæfter for Bos del af gælden til Salling – havemøblerne, tøjindkøb, mad for 100 kr., og da Bo hæfter for juleindkøbene og de 800 kr. til mad, der skal betales af Asger, kan de begge påberåbe sig FSKL § 65 a, stk. 1.

Litteratur: Familieret 1998 s. 604-05.

Boopgørelse:

	Asger		**Bo**
	Skilsmissesæreje	**Fælleseje**	**Fælleseje**
Ejendomsanpart	380.000		380.000
Opsparing		90.000	
Havemøbler			8.000
Asgers krav	100.000		- 100.000
Banklån			- 234.000
Sallinggæld		-1.900	-17.700
Nettobodele		88.100	36.300

Boslodsberegning:

Forlods til Bo, § 23, stk. 2		30.000
Ligedeling af resten		
(88.100+36.300-30.000)	47.200	47.200
Boslodder	47.200	77.200

Asger skal derfor betale 40.900 kr. til Bo, som Asger dog kan afgøre ved modregning med sit krav på 100.000 kr. Begge kan kræve, at den anden betaler sin del af gælden til Salling som led i skiftet, jf. FSKL § 65 a.

Litteratur: Familieret 605-06.

(Der er ikke basis for et ÆL § 56-krav, dels på grund af ægteskabets korte varighed, dels på grund af ægtepagten og aktiespekulationen).

Opgave 2

Kontorchef Theodor Teisen – der ikke havde nogen legale arvinger – oprettede i december 2000 følgende formgyldige vidnetestamente:

”Ved min død skal min fætter Adrian forlods have 800.000 kr. Dette beløb tages ud af realiseringen i boet af mine Store Nord-aktier til en værdi af ikke under 1,4 mio. kr.

Min fætter Benjamin skal have min frimærkesamling.

Min fætter Constantin skal have 600.000 kr.

Min fætter Daniel skal have 400.000 kr. Netop dette beløb kommer ved min død til udbetaling på min livsforsikring i Danica.

Min fætter Edvard skal have, hvad der ellers er efter mig – det vil navnlig sige min møntsamling og hvad, der bliver til rest efter realiseringen i boet af Store Nord-aktierne.”

I november 2002 afgik Theodor Teisen ved døden 58 år gammel.

Beholdningen af Store Nord-aktier, der var den samme som ved testamentets oprettelse, viste sig kun at være 600.000 kr. værd, idet kursen var faldet jævnt i 2001 og 2002.

Frimærkesamlingen blev i boet vurderet til 300.000 kr.

I Danica-livsforsikringen på 400.000 kr. var policens rubrik ”Begunstiget” udfyldt af forsikringsselskabet i overenstemmelse med Teisens begæring med ordene ”Der henvises til mit testamente”. Sådan havde det været siden forsikringens tegning i 1983.

Theodor havde desuden en gruppelivsforsikring. Han havde ikke foretaget nogen selvstændig begunstigelsesindsættelse i forsikringen, men havde blot henholdt sig til den af hans pensionskasse med forsikringsselskabet aftalte standardklausul ”Nærmeste pårørende”. Forsikringssummen var på 200.000 kr.

Den øvrige formues værdi var 350.000 kr., nemlig 200.000 kr. kontant, en møntsamling vurderet til 100.000 kr. og løsøre til en vurderet værdi af 50.000 kr.

I boet blev der uenighed mellem fætrene. Hvorledes skal Theodor Teisens efterladenskaber fordeles, når alle ønsker mest muligt?

Løsningsvejledning til opgave 2

Gruppelivsforsikringen
Teisen har henholdt sig til den aftalte standardklausul. ”Nærmeste pårørende” er utvivlsomt formgyldigt indsat, selv om Teisen intet har foretaget sig. Forsikringen tilfalder således de(n) begunstigede uden om boet, jf. FAL § 102, stk. 1, 2 pkt. Da han ikke har tvangsarvinger, er hans ”arvinger” begunstigede, jf. FAL § 105, stk. 5, og stk. 4. ”Arvinger” er såvel legale arvinger som testamentsarvinger, jf. FAL § 105, stk. 4. Der er ingen legale arvinger, og kun Edvard er testamentsarving, jf. nærmere nedenfor, idet de andre i testamentet indsatte er legatarer. Edvard får derfor gruppelivsforsikringssummen direkte.

Danicaforsikringen
Udfyldelsen af livsforsikringens begunstigelsesrubrik åbner for, at testamentet kan udformes således, at den, der ifølge testamentet skal være berettiget til livsforsikringens dødsfaldssum, har status af begunstiget – og derfor modtager livsforsikringsbeløbet uden om boet, jf. FAL § 102, stk. 1, 2 pkt. – men sådan er testamentet *ikke* blevet udformet, jf. ordene: ”Min fætter Daniel skal have 400.000 kr. Dette beløb kommer ved min død til udbetaling på min livsforsikring i Danica.”. Denne formulering medfører, *at* der ingen begunstiget er, *at* livsforsikringen indgår i boet, jf. FAL § 104, stk.1, *og at* Daniel blot er sumlegatar ifølge testamentet.

Boets og testationernes størrelse
Boet er derfor Store Nord-aktierne 600.000 kr. + frimærkesamlingen 300.000 kr. + livsforsikringen 400.000 kr. + kontant 200.000 kr. + møntsamlingen 100.000 kr. + løsøret 50.000 kr., i alt *1.650.000 kr*.

Theodor Teisen, der kan testere over hele sin formue, da han ikke har tvangsarvinger, har testeret over 800.000 + 300.000 + 600.000 + 400.000 + resten, i alt mindst *2.1 mio*. Der foreligger derfor et reduktionsproblem.

Arving, sum- eller genstandslegatar
For afgørelsen af, hvem reduktionen skal ramme, er det nødvendigt at gøre sig den enkelte fætters arveretlige status ifølge testamentet klar. Medmindre en konkret fortolkning fører til andet antages, at genstandslegater udredes før sumlegater, og at sumlegater i det indbyrdes forhold reduceres forholdsmæssigt.

Adrian er legatar. Han er sumlegatar, for han skal have 800.000 kr. – *ikke* det antal af boets Store Nord-aktier, som vil tilføre ham 800.000 kr.

Benjamin er genstandslegatar til frimærkerne.

Constantin er sumlegatar til 600.000 kr.

Daniel er som nævnt sumlegatar til 400.000 kr.

Edvard er utvivlsomt residualarving. Spørgsmålet er, om han *tillige* er genstandslegatar – i givet fald i relation til møntsamlingen. Formuleringen ”… hvad jeg ellers efterlader mig – det vil navnlig sige min møntsamling og hvad, der bliver til rest efter realiseringen i boet af Store Nord-aktierne …” bevirker, at man ikke *uden videre* kan

betragte Edvard som genstandslegatar i relation til møntsamlingen på linie med, at Benjamin er genstandslegatar i relation til frimærkesamlingen. Theodor Teisens udtrykkelige nævnelse af møntsamlingen i testamentet – han skriver ikke kun "hvad der ellers er efter mig" – må imidlertid antages at bevirke, at Edvard både er genstandslegatar (møntsamlingen) og residualarving.

Fordeling af boets midler:

Adrian får 800.000 kr. Adrian er ganske vist sumlegatar og dermed "reduktionskandidat", men han skal ifølge testamentet have sit legat *forlods*.

Benjamin skal have sit genstandslegat (frimærkesamlingen til 300.000 kr.).

Edvard skal have møntsamlingen til 100.000 kr. som genstandslegat. Mere skal han ikke have – hans residualarv medgår til at dække den manko, der er.

Der resterer herefter 1.650.000 kr. – 1.200.000 kr., dvs. 450.000 kr., der må fordeles *forholdsmæssigt* mellem de to andre sumlegater, **Constantins** på 600.000 kr. og **Daniels** på 400.000 kr. Constantin får derfor 270.000 kr. (3/5 af 450.000 kr.), og Daniel får 180.000 kr. (2/5 af 450.000 kr.).

Litteratur: Arveret 1998 s. 13, 175-77, 227-28, 232-33, 273, 277, 290, 292-93.